

KARTOGRAFI MEĐU HRVATSKIM VELIKANIMA

Dr. sc. Božo Skoko, izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu objavio je u nakladi Večernjeg lista 2014. knjigu *Hrvatski velikani*. U knjizi su dane kratke biografije 300 hrvatskih velikana. Izbor je prof. Skoko napravio na osnovi studija opsežne literature, a hrvatski velikani kategorizirani su u knjizi po skupinama. Neke su od tih skupina (ne navodim skupine u koje su uključeni državnici, umjetnici, sportaši te velikani vjere i duhovnosti):

- najveći izumitelji, istraživači, umovi i avanturisti
- hrvatski velikani koji su svojim intelektualnim sposobnostima i vizijom prosvjećivali i razvijali Europu
- narodni prosvjetitelji, intelektualci i kulturni djelatnici
- hrvatski znanstvenici i istraživači koji su svojim djelima u Hrvatskoj širili znanstvene vidike.

U skupinu Najveći izumitelji, istraživači, umovi i avanturisti uvršteni su i Vinko Paletin i Ivan Ratkaj za koje je izričito navedeno da su bili i kartografi. U toj su skupini i Ferdinand Konščak te Ruđer Bošković, koji nisu eksplicitno navedeni kao kartografi, ali je spomenuta njihova kartografska djelatnost. Za Ruđera Boškovića je navedeno da je bio i geodet.

U skupinu Hrvatski znanstvenici i istraživači koji su svojim djelima u Hrvatskoj širili znanstvene vidike uvršten je Milovan Gavazzi koji je u Hrvatskoj započeo etnološku kartografiju.

Za spomenutu petoricu hrvatskih velikana citirane su u nastavku one rečenice koje govore o njihovoj kartografskoj djelatnosti.

Vinko Vicko Paletin (Korčula, 1508. – Korčula, 1575.)

Dominikanac, kartograf, teoretičar pomorstva, diplomat, pravnik, vjerodostojan izvjestitelj o velikim zemljopisnim otkrićima Novog svijeta i povjesničar „Zapadnih Indija“.

... Nakon povratka u Europu, proputovao je i premjerio cijeli Pirinejski poluotok, prikupljajući podatke za novu kartu Španjolske, koju je izradio tijekom studija u Bologni 1550. pod naslovom *Spagna con le distantie de li loci* (Španjolska s udaljenostima mjesta).

Ivan Ratkaj (Veliki Tabor, Hrvatsko zagorje, 1647. – Meksiko, 1683.)

Misionar u Meksiku i prvi hrvatski kartograf.

... Zajedno s trećim putopisom izradio je kartu Tarahumare, na kojoj je označio geografske širine i dužine, strane svijeta, rijeke i planine, te je ucrtao misijske postaje, španjolske utvrde i naselja indijanskih plemena. Bila je to prva karta toga meksičkog teritorija, a ujedno i jedan od prvih radova hrvatskih autora.

Ferdinand Konščak Konsag (Varaždin, 1703. – Kalifornija, 1759.)

Prvi je dokazao da Kalifornija nije otok – kako se do tada smatralo – već poluotok, čime je stekao titulu slavnog istraživača. Njegovom su se kartom Kalifornije služili sve do 19. stoljeća.

Ruđer Bošković (Dubrovnik, 1711. – Milano, 1787.)

Matematičar, astronom, geodet, fizičar, teolog, filozof, diplomat, arheolog i pjesnik.

... Na zahtjev pape Benedikta XIV. 1742. izradio je planove za popravak apsida i kupola crkve Svetog Petra u Rimu, kao i mjerenje meridijana Rim-Rimini, što je rezultiralo prvom egzaktnom kartom Papinske države.

Milovan Gavazzi (Gospić, 1895. – Zagreb, 1992.)

Utemeljitelj hrvatske etnologije i jedan od najznačajnijih hrvatskih etnologa 20. stoljeća.

... Uz nastavni i znanstveni rad pokrenuo je izdavačku i filmsku djelatnost te je započeo i etnološku kartografiju.

Nedjeljko Frančula

MEĐUNARODNO VIJEĆE ZA ZNANOST O OTVORENOM PRISTUPU I METRIČKIM POKAZATELJIMA

Međunarodno vijeće za znanost (The International Council for Science – ICSU) je nevladina organizacija znanstvenih tijela (121 tijelo koje predstavlja 141 zemlju), međunarodnih znanstvenih zajednica (32) i znanstvenih asocijacija (21). Područje geodezije zastupaju u ICSU ove zajednice: Međunarodno društvo za fotogrametriju i daljinska istraživanja (ISPRS), Međunarodna unija za geodeziju i geofiziku (IUGG) i od ove godine Međunarodno društvo za kartografiju (ICA) te Međunarodno geodetsko društvo (FIG) kao znanstvena asocijacija. ICSU je osnovan 1931., a njegova je misija jačanje međunarodne znanosti na dobrobit društva. Stoga ICSU mobilizira znanje i resurse međunarodne zajednice u svrhu:

- identificiranja i rješavanja glavnih tema od interesa za znanost i društvo
- olakšavanja interakcije među znanstvenicima u svim disciplinama i u svim zemljama
- promoviranja sudjelovanja svih znanstvenika, bez obzira na rasu, državljanstvo, jezik, političko i rodno stajalište na međunarodnim znanstvenim pothvatima
- osiguranja nezavisnog, autoritativnog savjeta u poticanju konstruktivnog dijaloga između znanstvene zajednice i vlada, civilnog društva te privatnog sektora (ICSU 2014a).

Generalna skupština ICSU-a podržala je u rujnu 2014. načela otvorenog pristupa znanstvenim informacijama i dala ključne preporuke protiv zlouporabe metričkih pokazatelja u ocjeni rezultata znanstvenih istraživanja.

Nove digitalne tehnologije i načini komunikacije nude nevidene mogućnosti znanosti temeljenoj na otvorenim procesima. Otvoreni pristup znanstvenim publikacijama, podacima i softveru moćan je mehanizam za stvaranje i vrednovanje znanja te potpora razvoju znanosti kao javnog dobra.

Mnoge rasprave o otvorenom pristupu usredotočene su danas na tradicionalne načine objavljivanja znanstvenih rezultata u časopisima. Međutim, sve brže ulazimo u novu eru u kojoj će postojati mnogi mehanizmi za širenje znanstvenih rezultata i univerzalan pristup tim rezultatima.

Međunarodno vijeće za znanost zagovara sljedeće ciljeve otvorenog pristupa. Znanstveni radovi trebali bi biti:

- dostupni istraživačima i korisnicima odmah po objavljivanju bez financijskih prepreka
- na raspolaganju bez ograničenja za ponovnu uporabu u bilo koju svrhu uz uvjet da se pravilno atribuiraju
- kvalitetni i pravodobno objavljeni
- arhivirani i uvijek dostupni.

Otvoreni pristup znanstvenim informacijama i podacima je potreban, ali nije dovoljan uvjet za uspjeh znanstvenog procesa. Bitni su i racionalni postupci vrednovanja istraživanja i istraživača, tako da se najbolji mogu podržati.